

Görünmez Hakikatlerin Uzun Hikayesi: Körburun - Funda Dörtkaş

m.bianet.org/4/135/180654-gorunmez-hakikatlerin-uzun-hikayesi-korburun

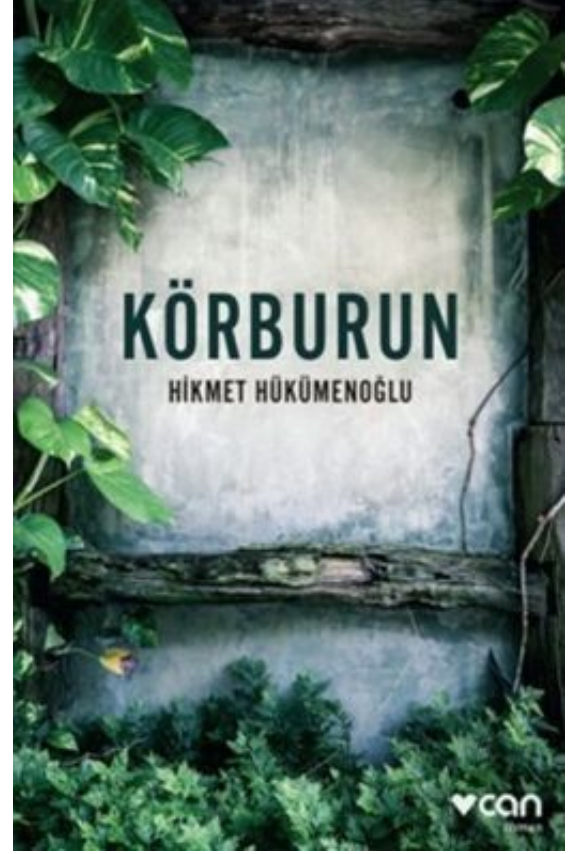
İssiz bir adaya düşsem yanıma almak isteyeceğim o üç şeyden biri ben olmazdım. Hepimizin hayatının bir döneminde kullandığı o çok bilinen cümlelerden biridir: "Nereye gidersen git kendini de yanında götürürsün." Hele ki içine doğduğumuz ülkenin, insanın kendisine ait bir hayatı kurgulamasına ve gerçekleştirilmesine pek olanak tanımayan on yıllara bölünen gündemi, değil bir ıssız adada, yeryüzündeki korunaklı alanımız sayılabilecek evimizde bile varlığımızdan şüphe etmemize neden olur.

Bu duygunun nedenleri üzerine ayrı ayrı hayat gerçekliklerimiz çerçevesinde düşünebiliriz. Mesela benim babaannem doksan yaşında öldü, kendimi bildiğim andan itibaren bu ülkeye ve ülkede yaşananlara dair birçok şeyi ondan dinledim. Babam altmış beş yaşında. O doğduğundan bu yana ülkede bir şey değişmediği gibi, ben babamın hayatına girdikten sonra da kayda değer bir gelişme söz konusu ol(a)madı.

Ben 1980 darbesinden dört ay sonra doğmuşum. Bir neslin şanssız olarak adlandırılabilir bölümü varsa tam içindeyim. Velhasıl hepimiz nesiller boyu birbirimize anlatacağımız hikayelerle beslenip durmuşuz. Olan biteni ıssız bir adada kendi başımıza düşünmenin bu yüzden pek gereği yok haliyle derken, bir gece ellerimin arasında tuttuğum romanla, hayalin ve hakikatin iskelesine yanaşıp, yaşadığım yerden uzak ve fakat içinde yaşananlara aşina olduğum bir adaya ayak bastım: Körburun...

Hayali, hayali olduğu kadar yazarın zamanın geçiciliğine inat yarattığı, varoluşun onulmaz gerçekliğini kanıksamadan hissetmenize olanak tanıyan bu adaya ayak basmamla birlikte başka bir romanın ilk cümlesini hatırlayarak çevirmeye başladım sayfaları. Italo Calvino, Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu adlı romanına şu cümlelerle başlar: "...Rahatla. Toparlan. Zihnindeki bütün düşünceleri kov gitsin. Seni çevreleyen dünya bırak belirsizlik içinde yok olursun. Kapıyı kapasan iyi olur; öte yanda mutlaka çalışmakta olan bir televizyon vardır. Hemen seslen ötekilere: 'Hayır, televizyon seyretmek istemiyorum!' Sesini yükseltmezsen duyamazlar seni. 'Kitap okuyorum. Rahatsız edilmek istemiyorum!'"

Gerçek dünyadan soyutlanıp kurgulanan bir dünyanın içinde yer edinebilme ya da en azından o varlık alanının kenarında durabilme sanırım yeni bir romanı okumaya başladığımızda çoğumuzun az çok hissettiği duygudur. Çünkü bir başkası tarafından yaratılmış hakikate tanıklık edeceğimiz hissi bize kelimelerle ve kelimelerin zihnimizde yaratacağı görüntülerle daha önce belki de deneyimlemediğimiz edebi hazzın gizli ve gizemli dünyasını vaat eder. Her roman, önceki yaşam deneyimlerimizden farklı, kimi zaman karmaşık, bazen yoğun bir oyunun içine dahil olmamıza olanak tanır. Geçmişini tozundan arındırır. Zaman genişler, mekan her şeye mümkün olabilme ihtimalini yükler. Okuyup bitirdikten yıllar sonra, o çok sevdiğimiz romanlardan birini tekrar elimize aldığımızda kelimelerle ifade edemediğimiz mutlak yakınlık, yazar için duyumsadığımız değildir. Bizzat anlatıya duyduğumuz bu yakınlık zamanın ve mekanın zihnimizde bıraktığı izlerle beslenir. Hayatın gölgeli taraflarının,

anlatılan hikayenin anlamıyla berraklaşması çarpıcı ve yeni bir yaşam deneyimiyle karşılaşır.

Hepimize yakın hepimize uzak bir ada

Hikmet Hükümenoğlu'nun Körburun romanı ile böylesi bir yaşam deneyimini duyumsattığını söylemek sanırım yanlış olmayacak.

1960-1990 yılları arasında ülkedeki siyasi, toplumsal ve kültürel kırılmaların odağında, günde iki vapur seferiyle ulaşılabilen, coğrafi özellikleri nedeniyle gidilmesi çok tercih edilmeyen, birbirinden farklı hayalleri ve beklentileri olan insanlarla hemhal olup yaşananların ardındaki derin uğultunun içindekileri dinleyebildiğiniz bu ada, sizi biricik bireyselliğinizin lütfundan alıp hayatın hakikatlerle boğduğu derin çukurun içinde düşünmeye zorluyor.

Birden *“aynı uykunun içinde aynı rüyayı görüyormuş gibi”* hissettiğiniz anlar, yazarın nedenselliklerle birbirine bağladığı hikayeler ve karakterlerle hakiki bir üslubun inşa ettiği anlamla birleşiyor. Hikmet Hükümenoğlu Körburun ile bir hayal ülkesinin hüznü, keder ve acı ile deneyimini anlatırken tarihsel-toplumsal bağlamı öylesi sağlam iplerle birbirine diyor ki bir anda o adanın içinde yaşayanlardan biriymiş gibi hissederek ödeşiyorsunuz tekerrür eden ülke tarihiyle.

1964 Rum tehciri, 27 Mayıs, 12 Eylül bulanık bir suyun yıllar geçse de arınmayacak halini tanımlayıveriyor tekrar. Zaman-anlam ve mekan, Körburun Adası'nda bellek ve hafıza, insan ilişkileri ve bilinçli kötülük halleri, dostluk, nefret, aşk, evlilik, bir yere ait olamama hissi, kabullenişlerin hayal ve hayal kırıklıkları ile ilişkisi ile yeniden tanımlanıyor. Hikmet Hükümenoğlu tüm bunları anlatırken romanı okuyacak her okuruna bir yer ayırıyor. İster roman kahramanlarının birinin içinde, ister adanın herhangi bir köşesinde kendinizi bulduğunuz o yer, yazarın size anlattıklarına niçin sorusunu değil nasılı sordurtuyor.

Yazar, anlatıcı olarak hakikati bütün düşünme pratiklerinizi ters yüz ederek, anlamın her türlü olanağı ile genişletip o kadar somutlaştırıyor ki bir an yazarla beraber romanın karakterlerinden olduğunuz hissi derinleşiyor. Bu durum romanın sadece kelimelerle örülmediğini, zamanın düşünceye yoğunlaştırılan anlarının kare kare fotoğraflandırıldığını düşündürüyor. Romanın kadrajını büyük hikayenin küçük detayları oluşturuyor.

Detaylandırılmış, ruhsal durumları arasındaki geçişler sabırlı bir yaratıcılık ve üslupla yapılandırılmış roman karakterlerinin sayıca fazlalığı anlatının tarihler arasındaki geçişlerini birbirine içkin hale getiriyor. Neriman Abla'nın, Meral'in, Hayri'nin, Seher'in, Murat'ın, Ferit'in, Agop'un, Stefo'nun, Yorgo'nun ve diğerlerinin roman içindeki varlıkları, size insanın zamanın uğrak yeri olduğunu ve varoluşun belki de bu kesişme ile mümkün hale geldiğini tekrar hatırlatıyor. Tıpkı romanın kadın karakterlerinin yoğunlukla yaptığı gibi bir pencerenin kenarında oturup, Neriman Abla'nın içindeki diğer sese ortak olurcasına kendinizle kurduğunuz bağ, romandaki her bir karakterin durup bekleme, kurtulma, anlamaya çalışma, kabullenme ile reddetme duyguları arasında geliş gidişleriyle güçleniyor.

Tıpkı *“ölmek ve yeniden doğmak gibi.”* Körburun, *“insafsız bir hafıza”* gibi unutturulmak istenenleri sürekli hatırlatırken romanın sonlarına doğru Murat'ın yazdığı mektup, ülkenin içinde anlamaya çalıştıkça yorulduğularımıza, yaşarken her birimizi kıran, öfkeliendiren, gücendiren yaşanmışlıklara ses oluyor. Sırların görünürlüğü, hatırlanmak istenmeyenlerle bulanıklaşıyor.

Hikmet Hükümenoğlu sahicilik duygusunu güçlü bir inandırıcılıkla yerleştirirken hayal ve hakikat, sezgilerinizin kenarından sıyrılıp hayatın merkezine yerleşiyor. Belki de bu nedenle *“...düşününce insanın bir dolu şeye içi acıyor.”* Türkiye edebiyatında yıllar sonra elinize aldığınızda tekrar okumaktan imtina etmeyeceğiniz bir roman Körburun.

Bir sonraki on yılda neler olur şimdiden hüküm vermek zor lakin taşı, toprağı sırlarıyla incitilmiş bir ülkenin içinde

yaşadıklarımızı Marcus Aurelius'un romanda geçen şu cümleleriyle tanımlayacağımız gerçeği pek değişmeyecek:

"Etrafında olup biten şeyleri gören kişi, aslında her şeyi görmüştür: Başı ve sonu olmayan zamanın içinde olmuş ve olacak her şeyi. Çünkü olanlar hep birbiriyle ilişkilidir ve aynıdır."

İssiz bir adaya düşseniz yanınıza alacağınız o üç şeyden biri ne olur bilmiyorum. Çantanızda yer olursa varolmakla hatırlamak arasında kalan "sizi" anımsatacak Körburun'u ve hikayesini almayı unutmayın isterim.
(FD/EKN)

* *"Körburun", Hikmet Hükümenoğlu, Can Yayınları, 2016*